

การบริหารจัดการความรู้โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริของสื่อมวลชน

The Royal Initiative Project Knowledge Management of Mass Media

วรินทร์ทิรา นาทองบ่อจรัส และ สมาน งามสนิท

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) สภาพบริบท ปัญหาและอุปสรรคในการบริหารจัดการความรู้ (2) ปัจจัยที่สนับสนุนการบริหารจัดการความรู้และ (3) รูปแบบการบริหารจัดการความรู้โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริของสื่อมวลชน ระเบียบวิธีวิจัยเป็นการวิจัยแบบผสมผสาน ระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปริมาณ การวิจัยเชิงคุณภาพเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการความรู้โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริของสื่อมวลชนจำนวน 9 คน โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกด้วยแบบสัมภาษณ์เชิงลึกที่มีโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการพรรณนาความ ส่วนการวิจัยเชิงปริมาณเก็บข้อมูลจากผู้ตอบแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างที่ทำหน้าที่สื่อมวลชนทุกแขนง จำนวน 200 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพรรณนา ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ (1) สภาพบริบท ปัญหาและอุปสรรคในการบริหารจัดการความรู้ ประกอบด้วย โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ แนวคิดการพัฒนาโครงการอันเนื่องมา จากพระราชดำริ การประชาสัมพันธ์และการสื่อสารมวลชน ความตระหนักรู้ การจัดการความรู้ และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ ได้แก่ การแก้ปัญหาการประยุกต์ใช้และการพัฒนา (2) ปัจจัยที่สนับสนุนในการบริหารจัดการความรู้ ประกอบด้วย 2 ปัจจัย คือ บุคลากร ซึ่งมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริที่ถูกต้อง กระบวนการศึกษาพัฒนาการบริหารที่สนับสนุนการจัดการเรียนรู้และการสร้างประสบการณ์ให้กับบุคลากรที่เหมาะสม 3. รูปแบบการบริหารจัดการความรู้เกี่ยวกับโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริของสื่อมวลชนประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ

คำสำคัญ : การบริหารจัดการความรู้, โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ, สื่อมวลชน

Abstract

The objectives of this mixed method research were: (1) to study the context, problems, obstacles of knowledge management, (2) to study factors affecting the support of knowledge management and (3) to study the model of knowledge management of the Royal Initiative Projects relating to the mass media. Data from 9 key informants who were involved or were related to the knowledge management of the Royal Initiative Project was collected through structured in-depth-interview and this data was analyzed by descriptive interpretation. As for the quantitative research, data was collected from 200 respondents from the media business. This was collected through questionnaires and this data was analyzed by descriptive statistics.

Findings were as follows: (1) the context, problems, obstacles of knowledge management of the Royal Initiative Project of the mass media at the present time consisted of : (1) the Royal Initiative Projects comprising learning activities and learning experiences including: the concept of the Royal Initiative Projects development in the areas of learning activities, organization and life development, connectivity of thinking and planning; public relations and mass communication; comprehension in the areas of meaningful learning processes and growth and effectiveness measurement; knowledge management that involved the connectivity of thinking, planning, learning processes, measurement of outcomes and problem solving; technology application for learning development in the areas of problem solving, application and development. (2) factors affecting the support of the management of the knowledge of the Royal Initiative Projects of the mass media consisted of two factors, they were (1) personnel who have the right understanding of the Royal Initiative Projects, (2) learning and development processes, the administration that supports the appropriate learning and experience creation process for personnel, (3) the model of the knowledge of the Royal Initiative Project management consisted of 5 components.

Keywords: knowledge management, royal initiative projects, mass media

ความนำ

นับตั้งแต่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มหิตลาธิเบศร รามาธิบดี จักรีนฤพดินทร สยามมินทราธิราช บรมนาถบพิตร เสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติ เมื่อวันที่ 9 มิถุนายน พุทธศักราช 2489 เป็นพระมหากษัตริย์แห่งราชวงศ์จักรี พระองค์ที่ 9 ต่อมาเมื่อวันที่ 5 พฤษภาคม พุทธศักราช 2493 ในการพระราชพิธีบรมราชาภิเษกตามโบราณราชประเพณี ณ พระที่นั่งไพศาลทักษิณ พระบรมหาราชวัง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงฯ มีพระปฐมบรมราชโองการว่า “เราจะครองแผ่นดินโดยธรรม เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม” พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ทรงมีพระราชหฤทัยมุ่งมั่นที่จะพัฒนาความเป็นอยู่และแก้ไขปัญหาความเดือดร้อน บำบัดทุกข์ บำรุงสุข แก่ราษฎรให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ด้วยพระปรีชาสามารถและพระอัจฉริยภาพในด้านต่าง ๆ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ได้พระราชทานโครงการอันเนื่องมาจาก

พระราชดำริ เพื่อประโยชน์สุขของพสกนิกรชาวไทย เสมอมา จวบจนปัจจุบันมีโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ 4,447 โครงการ ในพื้นที่ทั่วประเทศ สามารถสร้างงาน สร้างอาชีพ สร้างรายได้ให้แก่ราษฎรที่ยากไร้ในท้องถิ่นทุรกันดาร โดยเฉพาะเกษตรกร ชุมชน ให้ได้พบความสุขที่แท้จริงและยั่งยืน แต่เนื่องจากปัจจุบันประชาชนเพียงส่วนหนึ่งเท่านั้นที่รับรู้ เข้าใจ เข้าถึง องค์ความรู้เกี่ยวกับโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำรินับเป็นองค์ความรู้ที่ทรงคุณค่ามหาศาล ยากเกินประมาณได้ สามารถสร้างคุณภาพการอันใหญ่หลวง พลิกฟื้นคุณภาพชีวิตของราษฎรผู้ยากไร้มาอย่างต่อเนื่องและยาวนาน แต่ทว่า หากการรับรู้องค์ความรู้ที่คลาดเคลื่อน และไม่ครอบคลุมเพียงพอ การนำแนวพระราชดำริไปสู่ภาคปฏิบัติก็ไม่สามารถดำเนินการได้อย่างเต็มที่ สื่อมวลชนนับเป็นกลุ่มบุคคลที่มีความสำคัญในการนำข้อมูลข่าวสารและสาระอันทรงคุณค่าของโครงการอัน

เนื่องมาจากพระราชดำริไปถ่ายทอดสู่ประชาชน เพื่อการรับรู้อย่างทั่วถึงและถูกต้อง จะเป็นพลังสำคัญที่จะร่วมกันสืบสานพระราชปณิธานในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ผ่านโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ 4,447 โครงการ

จากความเป็นมาที่ได้กล่าวมาข้างต้นการบริหารจัดการความรู้โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริของสื่อมวลชน จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง ปัจจุบันยังมีประเด็นปัญหาในการนำเสนอและเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริของสื่อมวลชนที่ยังขาดการบริหารจัดการความรู้ความเข้าใจอยู่เป็นอันมาก จึงมีความจำเป็นที่จะต้องจัดสร้างรูปแบบการบริหารจัดการของสื่อมวลชน เพื่อการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้สำนึกในพระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ที่ได้พระราชทานความช่วยเหลือบรรเทาปัญหาความทุกข์ยากให้แก่ราษฎร นับตั้งแต่เสด็จขึ้นเถลิงถวัลย์สิริราชสมบัติจนถึงปัจจุบัน เป็นระยะเวลาถึง 65 ปี พระองค์ได้เสด็จพระราชดำเนินเพื่อทรงเยี่ยมเยียนประชาชนตามพื้นที่ต่าง ๆ ทั่วประเทศ โดยเฉพาะในพื้นที่ชนบท ทุรกันดาน เพื่อช่วยเหลือและบรรเทาความทุกข์ยากเดือดร้อนให้แก่พสกนิกรชาวไทย ก่อเกิดเป็นโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ทั้งด้านการพัฒนาแหล่งน้ำ การเกษตร สิ่งแวดล้อม ส่งเสริมอาชีพ สาธารณสุข สวัสดิการสังคมและอื่น ๆ กระจายอยู่ทั่วทุกภูมิภาคของประเทศ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพบริบท ปัญหาและอุปสรรคในการบริหารจัดการความรู้โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริของสื่อมวลชนในปัจจุบัน
2. เพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่สนับสนุน ในการบริหารจัดการความรู้โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริของสื่อมวลชน

3. เพื่อเสนอรูปแบบการบริหารจัดการความรู้โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริของสื่อมวลชน

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้มีการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง คือ (1) แนวคิดเกี่ยวกับโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (2) แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความรู้ (3) แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหาร (4) แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ และ (5) แนวคิดและทฤษฎีการประชาสัมพันธ์และการสื่อสารมวลชน

กรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องแล้วทำการสังเคราะห์ที่จะส่งผลให้ได้รูปแบบการบริหารจัดการความรู้โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริของสื่อมวลชน และได้ประเด็นสำคัญของปัจจัย ดังนี้ (1) การพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เป็นการสร้างความตระหนักในการรับรู้และสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณ (2) การจัดการความรู้ เป็นแนวทางในการวางรากฐานด้านการสร้างองค์ประกอบขององค์การแห่งการเรียนรู้ เป็นการสังเคราะห์แนวคิดของ Senge (1990) (3) การบริหาร เป็นการสังเคราะห์แนวคิดของ POSDCoRB Model ของ (Urwick & Gulick, 1937) (4) การบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ เป็นการให้ความสำคัญต่อผลการดำเนินงานและการตรวจวัดผลสำเร็จในการดำเนินงานการบริหารจัดการความรู้เกี่ยวกับโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริของสื่อมวลชน (5) การประชาสัมพันธ์และการสื่อสารมวลชน เป็นสหวิทยาการซึ่งหมายถึงความรู้ที่รวมเอาหลายสาขาวิชามาประกอบกัน ดังนั้น แนวคิดและ ทฤษฎี ที่นำมาใช้ในงานประชาสัมพันธ์และการสื่อสารมวลชน จึงมาจากหลากหลายวิทยาการเช่นกัน

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดรายละเอียดและวิธีดำเนินการวิจัยเป็นขั้นตอน 3 ขั้นตอน ดังนี้ (1) การเตรียมโครงร่างการวิจัย ขั้นตอนนี้เป็นการศึกษา และวิเคราะห์สภาพบริบทของการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริของสื่อมวลชนในปัจจุบัน จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งตำรา เอกสารทางวิชาการ และข้อมูลจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง (2) การดำเนินการวิจัย การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีการวิจัย แบบ mixed method research เป็นการศึกษาวิจัยแบบผสมผสานโดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นหลักและนำการวิจัยเชิงปริมาณ มาช่วยสนับสนุน

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ คือ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 9 คน โดยเลือกแบบเฉพาะเจาะจง และการวิจัยเชิงปริมาณใช้กลุ่มตัวอย่างจากกลุ่มสื่อมวลชนทุกแขนง จำนวน 200 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เนื่องจากการวิจัยได้นำกำหนดกระบวนการวิธีการวิจัย โดยใช้กระบวนการวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นหลัก นั้นประกอบไปด้วยข้อมูลทุติยภูมิ โดยการศึกษาและค้นคว้าจากเอกสารวิชาการตำราตลอดจนผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ส่วนเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ข้อมูลปฐมภูมิ ที่ได้จากแบบสัมภาษณ์ที่มีลักษณะการสัมภาษณ์เชิงลึก สำหรับในส่วนของการวิจัยเชิงปริมาณ ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงสถิติ สำหรับงานวิจัยฉบับนี้ เพื่อสนับสนุนวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ได้แก่ ข้อมูลปฐมภูมิ คือ แบบสอบถามที่พัฒนามาจากข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก

การเก็บรวบรวมข้อมูล

โดยการรวบรวมและค้นคว้าจากเอกสารวิชาการ ตำราตลอดจนผลงานวิจัยประเภทต่าง ๆ ส่วนการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ ข้อมูลปฐมภูมิจากการสัมภาษณ์เชิงลึก สำหรับในส่วนของการวิจัยเชิงปริมาณ ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงสถิติ สำหรับงานวิจัยฉบับนี้ เพื่อสนับสนุนวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ข้อมูลในการวิจัย ได้แก่ ข้อมูลปฐมภูมิ คือ แบบสอบถาม

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การพรรณนา ส่วนสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

ในการศึกษาการบริหารจัดการความรู้โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริของสื่อมวลชน นั้น ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ พบว่า

1. สภาพบริบท ปัญหาและอุปสรรคในการบริหารจัดการความรู้โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริของสื่อมวลชนในปัจจุบัน ประกอบด้วย (1) โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ได้แก่ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ (2) แนวคิดการพัฒนาโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ได้แก่ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การพัฒนาองค์กร การพัฒนาชีวิต การคิดแบบเชื่อมโยงและการวางแผน (3) การประชาสัมพันธ์และการสื่อสารมวลชน (4) ความตระหนัก ได้แก่ ความตระหนักด้านกระบวนการเรียนรู้ อย่างมีคุณค่าและเจริญงอกงามและการประเมินผลการเรียนรู้เพื่อวัดสัมฤทธิ์ผล (5) การจัดการความรู้ ได้แก่ การคิดเชื่อมโยง การวางแผน กระบวนการเรียนรู้ การประเมินผล ประโยชน์ที่ได้รับและการแก้ปัญหาและ (6) การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ ได้แก่ การแก้ปัญหา การประยุกต์ใช้และการพัฒนา

2. ปัจจัยที่สนับสนุน ในการบริหารจัดการความรู้เกี่ยวกับโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริของสื่อมวลชน ประกอบด้วย 2 ปัจจัย คือ (1) บุคลากร ซึ่งมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริที่ถูกต้อง (2) กระบวนการศึกษาพัฒนา การบริหารที่สนับสนุนการจัดการเรียนรู้และการสร้างประสบการณ์ให้กับบุคลากรที่เหมาะสม

3. รูปแบบการบริหารจัดการความรู้โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริของสื่อมวลชนประกอบด้วย 5 องค์ประกอบได้แก่ (1) ให้มีองค์กรสื่อกลางของรัฐและเอกชนที่รับผิดชอบการเผยแพร่โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริโดยตรง (2) แต่ละองค์กรสื่อให้กำหนดโครงการการเผยแพร่โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริไว้เป็นโครงการหลัก (3) จัดทำฐานข้อมูลเกี่ยวกับโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริในรูปแบบการบริหารจัดการความรู้ (knowledge management) สร้างการมีส่วนร่วมกับองค์กรอื่น (4) จัดกิจกรรมการพัฒนาองค์ความรู้และปลูกจิตสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณที่เกี่ยวกับโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และ (5) กำหนดรูปแบบการบริหารตามแนวการบริหารเพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ (result-based management)

การอภิปรายผล

จากผลการวิจัยสามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. สภาพบริบท ปัญหาและอุปสรรคในการบริหารจัดการความรู้โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริของสื่อมวลชนในปัจจุบัน พบว่า บุคลากรขาดความรู้ความเข้าใจและการให้ความสำคัญในโครงการพระราชดำริตลอดทั้งขาดการบริหารจัดการความรู้ที่เหมาะสม สอดคล้องกับ แนวคิดเกี่ยวกับโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำรินั้น เกิดจากพระอัจฉริยภาพและพระปรีชาสามารถในการที่ได้ทรงคิดค้นดัดแปลง ปรับปรุงและแก้ไขให้โครงการอันเนื่องมาจาก

พระราชดำริเป็นงานที่ดำเนินการไปได้โดยง่ายไม่ยุ่งยากซับซ้อนและสอดคล้องกับสภาพความเป็นอยู่และระบบนิเวศโดยส่วนรวมของธรรมชาติ ตลอดจนสภาพสังคมของชุมชนนั้น ๆ หลายต่อหลายงานและโครงการ เมื่อทรงคิดพิจารณาแล้วจนมีพระราชวินิจฉัยออกมาในท้ายที่สุดแล้ว นักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญเฉพาะเรื่องนั้น ๆ ก็มักจะพบว่าเป็นเรื่องง่ายและธรรมดา จนไม่เคยมีผู้ใดคาดคิดมาก่อนยอมรับกันโดยทั่วไปในหมู่นักพัฒนาและนักวิชาการว่าพระองค์ทรงโปรดที่จะทำสิ่งที่ยากให้กลายเป็นง่าย ทำสิ่งที่สลับซับซ้อนให้เข้าใจง่าย อันเป็นการแก้ไขปัญหาคด้วยการใช้ทวิสัยแห่งธรรมชาตินั่นเอง เป็นแนวทางการทำสิ่งที่ยากให้กลายเป็นเรื่องง่ายนั้นเป็นของยาก เช่นเดียวกับการทำสิ่งที่ง่ายให้เป็นเรื่องยากนั้นเป็นของง่าย มีพระราชกระแสอยู่เนื่อง ๆ ถึงคำว่า “ทำให้ง่าย” ซึ่งน่าจะตรงกับภาษาอังกฤษว่า ซิมพลิซิตี (simplicity) ซึ่งเป็นหลักคิดสำคัญในทุกเรื่องและการพัฒนาเกือบทุกโครงการของพระองค์ นอกเหนือไปจากการทำทุกอย่าง “ให้ง่าย” และไม่สลับซับซ้อนอันเป็นหลักและหัวใจสำคัญของการดำเนินงานแล้ว การนำความรู้จริงในความเป็นไปแห่งธรรมชาติและกฎเกณฑ์ของธรรมชาติมาใช้ในการแก้ไขปัญหาและปรับปรุงเปลี่ยนแปลงสถานะที่ไม่ปรกติให้เข้าสู่ระบบปรกตินั้นก็นับว่าเป็นหลักการและแนวปฏิบัติที่สำคัญยิ่งอีกส่วนหนึ่งในการทรงงานของพระองค์ เช่น การนำน้ำดิบขบไล่ น้ำเสียหรือเจือจางน้ำเสียให้กลับเป็นน้ำดี ตามจังหวะการขึ้นลงของน้ำตามธรรมชาติ หรือดังอีกตัวอย่างหนึ่ง เช่น การบำบัดน้ำเน่าเสียโดยการใช้ผักตบชวาซึ่งมีอยู่ตามธรรมชาติให้ดูดซับสิ่งสกปรกปนเปื้อนในน้ำให้บรรเทาลงดังที่มีพระราชกระแสในเรื่องนี้ว่าเป็นการ “ใช้ธรรมชาติ” สามารถนำมาใช้หักล้างกันให้มีผลออกมาเป็น “ธรรม” ได้ นั่นก็คือ น้ำดีที่พึงปรารถนานั่นเอง แนวคิดและปรัชญาการทำงานในลักษณะนี้จะเห็นได้ว่าเป็นการใช้ “สติ” และ “ปัญญา” ผสมผสานกับความรู้เข้าดำเนินการ “จัดการ” กับสถานะและปัจจัย ไม่ว่าจะ

เป็นบวกหรือลบที่อยู่แวดล้อมมนุษย์ตามธรรมชาติให้ก่อประโยชน์ให้ได้ในที่สุดนั้นน่าจะถือว่าเป็นสุดยอดของการ “จัดการ” แนวคิดเกี่ยวกับโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ที่ถือว่าเป็นลักษณะพิเศษที่น่าสนใจอีกประการหนึ่งก็คือการมุ่งเน้นให้ผลของการดำเนินงานนั้นตกถึงมือประชาชนโดยตรงเป็นเบื้องแรก เพื่อบรรเทาปัญหาเฉพาะหน้าคือ “การพอกอยู่ พอกิน” ขณะเดียวกับที่ปูพื้นฐานไว้สำหรับความ “อยู่ดี กินดี” ต่อไปในอนาคตด้วย ดังนั้นจึงมีลักษณะของการมองผลสำเร็จที่เป็นการ “คุ้มค่า” มากกว่าการ “คุ้มทุน” ดังที่เคยมีพระราชกระแสว่า “ขาดทุนคือกำไร” (our loss is our gain) กำไรนั้นคือความอยู่ดีมีสุขของประชาชนที่จำเป็นต้องลงทุน แต่ก็เป็นการลงทุนที่ “คุ้มค่า” แม้จะไม่กลับมาเป็นตัวเงิน คือ “กำไร” ในนัยธรรมดาในตอนแรก เป็นต้น นอกไปจากนี้ แนวคิดเกี่ยวกับโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ยังมีลักษณะของการ “ไม่ติดตำรา” คือเป็นแนวคิดที่อนุโลมและรวมรวมกับสภาพแห่งธรรมชาติและสภาพของสังคมจิตวิทยาแห่งชุมชนและต้องไม่ผูกมัดติดอยู่กับวิชาการและเทคโนโลยีที่แข็งตัวและไม่เหมาะสมกับสภาพที่แท้จริงของคนไทย อันจะทำให้การดำเนินงานในโครงการไม่สามารถบรรลุผลสำเร็จได้อย่างสมบูรณ์เต็มที่แนวคิดเกี่ยวกับโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ที่เห็นสมควรยกขึ้นมากล่าวไว้อีกประการหนึ่งก็คือการสร้างความรู้ รัก สามัคคีและการร่วมมือร่วมแรงร่วมใจกันทำ โดยปรับลดอัตวิสัยของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่มักจะต่างคนต่างทำและยึดติดการเป็นเจ้าของเป็นสำคัญ ให้เป็นการร่วมกันโดยไม่มีเจ้าของและสามารถอำนวยความสะดวกสูงสุดให้กับประชาชนและเกษตรกร ดังเช่นในกรณีของศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ที่เป็นรูปแบบใหม่ของการบริหารที่เป็นการ “บริการรวมจุดเดียว” และ “การบริหารเบ็ดเสร็จ” หรือ “one step service for the farmers” ที่เกิดขึ้นเป็นครั้งแรกในระบบบริหารราชการแผ่นดิน

ของประเทศไทยอย่างแท้จริง และสอดคล้องกับ การจัดการความรู้เป็นศาสตร์ที่มีการพัฒนาต่อเนื่องจากหลักการและทฤษฎีในสาขาวิชาการอื่น ๆ หลายด้าน เช่น การบริหารจัดการ เทคโนโลยีสารสนเทศ จิตวิทยาและสังคมศาสตร์และได้พัฒนาต่อเนื่องมาจนเป็นศาสตร์ที่เรียกว่า การจัดการความรู้ อาจจะกล่าวได้ว่าจุดเริ่มต้นของการจัดการความรู้มาจากความคิดของ ปีเตอร์ เฟอร์ดินานด์ ดร็กเกอร์ (Peter Ferdinand Drucker, อ้างในกระทรวงศึกษาธิการ, 2553) โดยเมื่อปี ค.ศ. 1959 ได้เขียนบทความเรื่อง ทุนทางปัญญา (Intellectual Capital) โดยได้กล่าวถึง แรงงานที่ใช้ความรู้ (knowledge worker) ซึ่งมีแนวโน้มเพิ่มจำนวนมากขึ้นและทวีความสำคัญขึ้นในสังคม และเขายังชี้ให้เห็นความสำคัญของบุคลากรว่าเป็นทรัพยากรที่มีค่าที่สุดขององค์กร ซึ่งทำให้นักวิชาการต่าง ๆ ยอมรับแนวคิดที่ว่าบุคลากรขององค์กรเป็น ทุนทางปัญญา ซึ่งหมายถึง สิ่งที่ต้องรู้ โดยอาจจะเป็น ความคิด ความรู้ หรือนวัตกรรม ซึ่งองค์กรสามารถนำไปทำให้เกิดการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล หรือผลกำไรทางธุรกิจได้ พร้อม ๆ กันนั้น ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ก็ทำให้การศึกษาค้นคว้า การจัดเก็บ การค้นคืนความรู้และการสร้างความรู้ใหม่เพิ่มจำนวนขึ้นอย่างรวดเร็ว

2. ปัจจัยใดที่สนับสนุนการบริหารจัดการความรู้เกี่ยวกับโครงการพระราชดำริของสื่อมวลชนพบว่า ปัจจัยหลักที่สำคัญ ประกอบด้วย 2 ปัจจัย คือ (1) บุคลากร ซึ่งขาดความรู้ความเข้าใจโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริที่ถูกต้อง (2) กระบวน การศึกษาพัฒนา ขาดการบริหารที่สนับสนุนการจัดการเรียนรู้และการสร้างประสบการณ์ให้กับบุคลากรที่เหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับผกาพันธ์ อินตะแก้ว (2552) การปัจจุบันเป็นยุคสังคมเศรษฐกิจความรู้ที่ความรู้ในส่วนบุคคลความรู้ทางเทคโนโลยีและความรู้ด้านวิชาการต่าง ๆ เป็นปัจจัยหลักของการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมจึงจำเป็นต้องมีการพัฒนาความรู้ใหม่และเทคโนโลยีใหม่ซึ่งเป็น

พลังงานขับเคลื่อนของการเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิต และการจ้างงานในระยะยาว พัฒนาทางสังคมและ เศรษฐกิจความรู้จะเป็นตัวทำให้สัดส่วนความรู้ที่อยู่ใน ตัวบุคคลเปลี่ยนแปลงไปเนื่องจากมีความจำเป็น และความต้องการที่จะพัฒนาและแปลงความรู้ในตัว บุคคล (tacit knowledge) ให้มีสภาพเป็นความรู้ภายนอก บุคคล (explicit knowledge) มีความชัดเจน ประชาชน เข้าถึงความรู้ได้มากขึ้นและเป็นกระบวนการ ส่งเสริม การเรียนรู้ ซึ่งนำไปสู่การเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ ส่วน ระบบเศรษฐกิจที่ถือว่าเป็นสังคมเศรษฐกิจฐานความรู้ ควรมีลักษณะดังนี้ (1) ขึ้นอยู่กับการดำเนินการและการ จัดการที่ใช้ความรู้เป็นพื้นฐาน (2) มีโครงการแบบ เครือข่าย (3) การเข้าถึงความรู้เป็นเงื่อนไขจำเป็นและ (4) มีการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ คือ ลักษณะงานของเขตอาชีพ และทักษะที่ต้องการแรงงานที่มีความรู้ทางวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ และ พรชิตา วิเชียรปัญญา (2547) กล่าวว่า การจัดการความรู้ คือ กระบวนการอย่างเป็นระบบเกี่ยวกับการประมวล ข้อมูลสารสนเทศ ความคิด การกระทำ ตลอดจน ประสิทธิภาพของบุคคลเพื่อสร้างความรู้ หรือนวัตกรรม และจัดเก็บไว้ในลักษณะของแหล่งข้อมูลที่บุคคล สามารถเข้าถึงได้โดยอาศัยช่องทางต่าง ๆ ที่องค์กรได้ จัดเตรียมไว้ เพื่อนำความรู้ที่มีอยู่ไปประยุกต์ใช้ในการ ปฏิบัติงาน ซึ่งก่อให้เกิดการแบ่งปันและการถ่ายโอน ความรู้และในที่สุดความรู้ที่มีอยู่จะแพร่กระจายและ ไหลเวียนทั่วทั้งองค์กรอย่างสมดุล เป็นไปเพื่อเพิ่มขีด ความสามารถในการพัฒนาผลผลิตและองค์กร

ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะจากผลการวิจัยดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. องค์กรสื่อมวลชนต้องดำเนินการ เปลี่ยนแปลงองค์การให้เป็นองค์กรแห่งการบริหารการ

จัดการความรู้ โดยการสร้างวิสัยทัศน์ในการบริหารการ สนับสนุนกระบวนการจัดการความรู้โครงการอื่น เนื่องมาจากพระราชดำริของสื่อมวลชน การสร้างและ พัฒนาวัฒนธรรมแห่งการบริหารจัดการความรู้ โครงการอื่นเนื่องมาจากพระราชดำริและปรับปรุง โครงสร้างในการบริหารการสนับสนุนกระบวนการ จัดการความรู้โครงการอื่นเนื่องมาจากพระราชดำริของ สื่อมวลชน

2. องค์กรสื่อมวลชนต้องดำเนินการจัดการ ความรู้ในองค์กร โดยการสร้างและนำกระบวนการ จัดการความรู้เพื่อสนับสนุนโครงการอื่นเนื่องมาจาก พระราชดำริ มาใช้ในองค์กรสื่อมวลชน

3. องค์กรสื่อมวลชนต้องดำเนินการนำ เทคโนโลยีมาสนับสนุนให้เกิดพลังแห่งการจัดการ ความรู้ในองค์กร โดยการนำระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต มาใช้ในการบริหารจัดการ เพื่อสนับสนุนกระบวนการ จัดการความรู้โครงการอื่นเนื่องมาจากพระราชดำริอย่าง เพียงพอและสนับสนุนให้มีการใช้เทคโนโลยีที่เกิด ประโยชน์สูงสุดสำหรับการบริหารจัดการเพื่อสนับสนุน กระบวนการเรียนรู้โครงการอื่นเนื่องมาจากพระราชดำริ ขององค์กรสื่อมวลชน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยต่อไป

1. ควรมีการวิจัยการนำรูปแบบการบริหาร จัดการความรู้โครงการอื่นเนื่องมาจากพระราชดำริของ สื่อมวลชนไปทดลองใช้และทำการประเมินรูปแบบใน การนำไปสู่การปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพและ ประสิทธิภาพ

2. ควรมีการวิจัยต่อเนื่องโดยการวิจัยจำแนกแต่ ละองค์ประกอบในกระบวนการหลักของรูปแบบการ การบริหารจัดการความรู้โครงการอื่นเนื่องมาจาก พระราชดำริของสื่อมวลชนได้แก่ โครงการอื่น เนื่องมาจากพระราชดำริ การบริหารจัดการความรู้ การ

ประชาสัมพันธ์และการสื่อสารมวลชน และการบริหาร เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์

3. ควรมีการวิจัยเรื่องตัวชี้วัดความสำเร็จของการบริหารจัดการความรู้โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริของสื่อมวลชนในการทดลองใช้รูปแบบการบริหารจัดการในการสนับสนุนกระบวนการจัดการความรู้โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริที่ได้จากผลการวิจัย เพื่อสร้างเป็นมาตรฐาน

4. การวิจัยครั้งต่อไปควรพิจารณาปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารการสนับสนุนกระบวนการจัดการความรู้

โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริทั้งที่เป็นปัจจัยเชิงบวกและปัจจัยเชิงลบ ว่ามีปัจจัยใดบ้างที่ส่งเสริมหรือเป็นอุปสรรคต่อการบริหารจัดการความรู้โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริของสื่อมวลชน

เอกสารอ้างอิง

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). *คู่มือการจัดการความรู้ใน องค์การการศึกษา*.

กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.

ผกาพันธ์ อินตะแก้ว. (2552). *รูปแบบการจัดการความรู้ของกลุ่มโรงเรียนสาธิต*. วิทยานิพนธ์ปริญญา

ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาศาสตร์พยาบาล, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

พรธิดา วิเชียรปัญญา. (2547). *การจัดการความรู้พื้นฐานและการประยุกต์ใช้*. กรุงเทพฯ: เอ็กซ์เปอร์เน็ท.

Senge P. M. (1990). *The fifth discipline: The art and practice of the learning organization*. New York:

Doubleday.

Urwick, F. L. & Gulick, H. L. (1937). *Paper on the Science of Administration*. New York: Institute of Public Administration.

